

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 89/2024-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Luboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Monikou Mattovou, advokátkou, Zvonárska 8, Košice, proti postupu Mestského súdu Košice v konaní vedenom pod sp. zn. K3-14C/110/2016 takto

rozhodol:

- Postupom Mestského súdu Košice v konaní vedenom pod sp. zn. K3-14C/110/2016 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Mestskému súdu Košice **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. K3-14C/110/2016 konal bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie **2 500 eur**, ktoré **je** Mestský súd Košice **povinný** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Mestský súd Košice **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 12. januára 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom mestského súdu v konaní vedenom pod sp. zn.

K3-14C/110/2016 (ďalej len „napadnuté konanie“). Navrhuje, aby ústavný súd prikázal mestskému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov a priznal jej primerané finančné zadosťučinenie 6 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z odôvodnenia ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je žalovanou v napadnutom konaní o vyporiadenie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, ktoré začalo 4. februára 2016. Uvádza, že v napadnutom konaní bolo nariadených už 10 pojednávaní, avšak ku dňu podania ústavnej sťažnosti vec nie je právoplatne skončená. Z vyžiadaného spisu mestského súdu ústavný súd okrem iného zistil, že v napadnutom konaní bol schválený zmier (uznesením č. k. K3-14C/110/2016-392 z 20. marca 2024), pričom v čase rozhodovania ústavného súdu bolo uznesenie doručované stranám.

3. Sťažovateľka uvádza, že svojím správaním nespôsobovala žiadne prietahy v konaní. Podľa jej názoru je za celkovú dĺžku trvania sporu (8 rokov) a prietahy v konaní zodpovedný výlučne mestský súd, ktorý nekonal efektívne a hospodárne, pričom v určitých obdobiach bol jeho postup poznamenaný i nečinnosťou.

4. Sťažovateľka poukazuje na to, že neprimerane dlho trvajúci spor ju finančne a psychicky vyčerpáva, keďže spoločné záväzky tvoriace predmet prejednávanej veci zaťažujú výlučne len jej majetok z dôvodu, že žalobca (protistrana v konaní a spoludlžník záväzkov) odmieta plniť spoločné dlhy. Mestský súd teda svojím postupom v napadnutom konaní znemožňuje sťažovateľke prevziať dlh a prispôbiť si podmienky jeho splácania veriteľovi. Sťažovateľka je tak nútená až do právoplatného skončenia konania, resp. splatenia spoločných záväzkov strpieť podmienky splácania spoločných záväzkov.

II.

Vyjadrenie mestského súdu

5. Mestský súd k ústavnej sťažnosti zaujal stanovisko podaním sp. zn. 1SprV/391/2023 z 11. apríla 2024, ktorého súčasťou je i prehľad procesných úkonov v napadnutom konaní:

Konanie sa začalo na bývalom Okresnom súde Košice-okolie 4. februára 2016. Predmetom konania je žaloba o vyporiadenie bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“). Po zabezpečení prípravy súd prvé pojednávanie vo veci nariadil na 28. jún 2018, t. j. po viac ako dvoch rokoch. Pojednávanie sa neuskutočnilo z dôvodov na strane sudkyne a bolo odročené na 12. september 2018.

Na pojednávaniach 12. septembra 2018 a 5. decembra 2018 súd vec prejednal a pojednávania odročil na účel doplnenia dokazovania. Pojednávanie nariadené na 27. február 2019 bolo bez prejednania veci na žiadosť právneho zástupcu žalobcu odročené na 15. máj 2019.

Na pojednávaniach 15. mája 2019 a 10. júla 2019 súd vec prejednal a pojednávania odročil na účel doplnenia dokazovania.

Na pojednávaní 2. októbra 2019 súd vec prejednal a pojednávanie odročil na neurčito s tým, že strany sa vyjadria, aké majú návrhy na konečné vyporiadenie BSM, a navrhnú ďalšie dokazovanie vo veci.

Ďalší termín pojednávania súd nariadil na 9. september 2020, t. j. po 11 mesiacoch. Na tomto pojednávanií súd vec prejednal a pojednávanie odročil na 28. október 2020 s tým, že právny zástupca sťažovateľky zabezpečí jej účasť na pojednávanií. Pojednávanie nariadené na 28. október 2020 bolo zrušené z dôvodu opatrení prijatých na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19.

Ďalší termín pojednávania súd nariadil na 17. marec 2022, t. j. po 16 mesiacoch. Na tomto pojednávanií vec prejednal a pojednávanie odročil na neurčito s tým, že sťažovateľka predloží návrh na vyporiadanie BSM a tiež potvrdenie o zostatku na nesplatenom úvere. Ďalší termín pojednávania nariadil na 6. október 2022. Na žiadosť právneho zástupcu žalobcu z dôvodu jeho hospitalizácie boli pojednávania nariadené na 6. október 2022 a 10. november 2022 zrušené.

Pojednávanie nariadené na 22. február 2023 bolo bez prejednania veci pre úmrtie právneho zástupcu žalobcu a krátkosť času na zvolanie si nového právneho zástupcu žalobcom odročené na 3. máj 2023.

Pojednávania nariadené na 3. máj 2023, 28. jún 2023a 27. september 2023 boli bez prejednania veci na žiadosť novej právnej zástupkyne žalobcu odročené.

Pojednávanie nariadené na 6. december 2023 bolo bez prejednania veci na žiadosť oboch právnych zástupcov strán sporu odročené na 17. január 2024 na účel uzavretia dohody o vyporiadanií BSM.

Pojednávanie nariadené na 17. január 2024 bolo odročené bez prejednania veci z dôvodu práceneschopnosti sudkyne na 20. marec 2024. Na pojednávanií 20. marca 2024 súd vec prejednal a schválil zmier, na ktorom sa strany dohodli. Uznesenie sp. zn. 14C/110/2016-392 z 20. marca 2024 dosiaľ nenadobudlo právoplatnosť.

6. Podpredsedníčka mestského súdu vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uvádza, že ide o vec, ktorá patrí do štandardnej rozhodovacej činnosti súdov prvej inštancie a predmet konania po právnej stránke nepovažuje za zložitý. Určitý stupeň zložitosti predstavuje skutková stránka sporu, keďže pri sporoch o vyporiadanie BSM sa niektoré skutočnosti ťažšie a zložitejšie preukazujú.

7. Mestský súd konštatuje, že už v úvode konania spôsobil priet'ah tým, že prvé pojednávanie nariadil sudca po približne dvoch rokoch od podania žaloby. Druhý dlhší časový úsek, keď bol absolútne nečinný, bol od 2. októbra 2019 do 9. septembra 2020, a tretí úsek nečinnosti trval od 27. októbra 2020 do 17. marca 2022. Toto obdobie sa prekrývalo s obdobím, keď boli prijaté rôzne opatrenia na zamedzenie šírenia nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a súdy v tomto období vo všeobecnosti pojednávali v obmedzenom režime. Okrem uvedených období súd nariadoval pojednávania v krátkych časových intervaloch, ale väčšina pojednávanií bola odročená bez prejednania veci. Dvakrát boli pojednávania odročené z dôvodov na strane sudcu a šesťkrát na žiadosť právneho zástupcu žalobcu. Z obsahu spisu mestský súd nezistil žiadnu okolnosť, z ktorej by vyplynulo, že dĺžka napadnutého konania bola ovplyvnená aj správaním sťažovateľky.

8. V závere mestský súd vyslovil názor, že „skutočnosť, že konanie o vyporiadanie BSM na prvom stupni trvalo viac ako osem rokov, je sama osebe neakceptovateľná, preto sťažnosť hodnotíme ako dôvodnú“.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Sťažovateľka podstatnou časťou argumentácie tvrdí, že zo strany mestského súdu konajúceho v jej veci došlo k vzniku zbytočných prietahov.

10. Predmetom konania pred ústavným súdom je posúdenie, či postupom mestského súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

13. Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (m. m. II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). V zmysle čl. 17 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb“ a v zmysle § 157 ods. 1 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania“.

14. K vzniku zbytočných prietahov v konaní pred všeobecným súdom môže pritom dôjsť nielen jeho nečinnosťou, ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

15. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

16. Pokiaľ ide o posúdenie kritéria právna a skutková zložitost' prejednávanej veci, ústavný súd konštatuje, že spory, ktorých predmetom je vyporiadanie BSM, patria v zásade medzi bežnú rozhodovaciu agendu všeobecných súdov. Ústavný súd uvádza, že obranu mestského súdu spočívajúcu v názore, že konanie je skutkovo náročnejšie, nemožno akceptovať, keďže ani skutkovo náročnejšie konania nemôžu trvať na súde prvej inštancie vyše 8 rokov bez rozhodnutia vo veci samej.

17. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prieťahoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Po preskúmaní príslušného spisového materiálu ústavný súd zistil, že sťažovateľka svojím správaním v napadnutom konaní neovplyvnila nežiaducim spôsobom jeho dĺžku.

18. Napokon ústavný súd hodnotil postup mestského (pôvodne okresného) súdu z hľadiska existencie zbytočných prieťahov v napadnutom konaní, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, vyjadrenia mestského súdu a predloženého súdneho spisu. Z obsahu spisu predloženého mestským súdom v tejto veci vyplýva, že konanie sa začalo podaním žaloby 4. februára 2016. Po realizácii prvotných procesných úkonov ostal okresný súd 2 roky úplne nečinný. Ďalší časový úsek, keď bol súd absolútne nečinný, trval od 2. októbra 2019 do 9. septembra 2020, a tretí úsek nečinnosti súdu trval rok a pol od 9. septembra 2020 do 17. marca 2022.

19. Za neefektívny možno označiť postup súdu prvej inštancie v súvislosti s opakovaným mnohonásobným odročením pojednávania bez samotného prerokovania veci. Uvedený postup, ktorý nepochybne predĺžil napadnuté konanie, nemožno považovať za taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka nachádza.

20. Prihliadnuc na konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä na skutočnosť, že k absolútnej nečinnosti všeobecného súdu došlo už aj v období pred pandemiou, ako i to, že k zrušeniu nariadených termínov pojednávania dochádzalo z iných dôvodov, nie v súvislosti s opatreniami na zabránenie šírenia ochorenia COVID-19), ústavný súd neakceptoval ani obranu všeobecného súdu spočívajúcu v realizácii opatrení súvisiacich so zabránením šírenia ochorenia COVID-19.

21. Ústavný súd dospel k názoru, že dĺžka rozhodovania mestského súdu je celkom zjavne neprimeraná a že jeho bezdôvodnou a opakovanou nečinnosťou, nesústredeným a neefektívnym postupom došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku rozhodnutia).

IV.

Príkaz konať vo veci a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

22. V záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd prikázal mestskému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) konať v predmetnej veci bez zbytočných prieťahov, pretože ku dňu

prerokovania ústavnej sťažnosti nebolo napadnuté konanie právoplatne skončené (vo veci bol schválený zmier, avšak uznesenie nebolo doručené stranám) (bod 2 výroku rozhodnutia).

23. Sťažovateľka si v ústavnej sťažnosti žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie 6 000 eur z dôvodov uvedených v bode 4 tohto rozhodnutia.

24. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

25. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci považoval za potrebné priznať sťažovateľke finančné zadosťučinenie. Pri svojom rozhodovaní vzal do úvahy všetky okolnosti danej veci, predovšetkým celkovú dĺžku napadnutého konania, neodôvodnenú nečinnosť súdu, ako aj neefektívny a nesústreďený postup mestského súdu. Po zohľadnení týchto okolností, majúc na pamäti to, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pocítovej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval za primerané priznať sťažovateľke finančné zadosťučinenie 2 500 eur podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku rozhodnutia).

26. Podľa § 135 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva alebo slobody, je povinný sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Ak ten, komu bolo uložené zaplatiť sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, v tejto lehote priznané finančné zadosťučinenie sťažovateľovi nezaplatí, v zmysle odseku 2 citovaného ustanovenia sa zvyšuje finančné zadosťučinenie priznané ústavným súdom o 5 % za každý aj začatý rok omeškania až do jeho zaplatenia.

V.

Trovy konania

27. Sťažovateľka si uplatnila náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním právnu zástupkyňou.

28. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Za prvé dva úkony právnej služby, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania a podanie ústavnej sťažnosti, vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2023, ktorá bola 1 373 eur, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2024. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2024 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 343,25 eur. Takto stanovená odmena predstavuje pri dvoch úkonoch 686,50 eur, s režijným paušálom 2 x 13,73 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) spolu 713,96 eur. Keďže právna zástupkyňa sťažovateľky je platiteľkou dane z pridanej hodnoty, uvedená celá suma bola zvýšená o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z.

o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Ústavný súd teda priznal úspešnej sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia 856,75 eur (bod 4 výroku rozhodnutia).

29. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. apríla 2024

Peter Molnár
predseda senátu